

יאמרו דעת

גליון י"א, אלול תשע"ו

בעניני טומאת בגדים

בדין תכשיט שאינו ממתכת **א** בענין שיעור הזאה לדעת רבי יהודה **א** בדין טומאת חיבורין בבגדים **א** בדין קבלת טומאת נגעים בבגד פחות מגע"ג **א** בדין אריג **א** בדין פשתן **א** בעניין שמן המוזכר סתם בתורה **א** בדין מחשבה של האומן על כלים העומדים למכירה **א** בשיעור טומאת בגדים בצמד ופשתים ובשאר מינין **א** בענין טומאת בגדים בוילון **א** בדין רצועות מנעל וסנדל **א** בדין מכניס גע"ג לבית המנוגע **א**

בקושיית הגר"א בניצוק וקטפרס דכל טיפה זטמא חברתה שיעור הגאון רבי דב לנדו שליט"א ראש ישיבת סלבודקה

זהו חלק משעור שנאמר במעמד הזכרון וכינוס הכוללים של "רשת כוללי טהרות בעיון בארץ הקודש" ליום השנה החמישי לפטירת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה, אשר נכתב על ידי אחד השומעים כפי הבנת הכותב.

לינתן בקודש דהא אף אי יהא נטמא עתה בעודו משקה ע"י הטבו"י אז כשיהא נעשה לאוכל יפקע טומאתו – להשיטות דמשקה שנהפך לאוכל בטל טומאתו הקודמת – [ומשקה שנטמא בטבו"י הא אינו מטמא אוכל במגע וא"כ לא יטמאהו בשעה שנהפך להיות אוכל].

ובהאי עניינא כבר דן החזו"א דא"כ משכחת לה משקה של תרומה טמאה שאפשר לאוכלה ע"י שיפקיע טומאתה דהיינו ע"י שיתננה לאוכל ויהא נעשה לאוכל ופקע טומאתה ונעשה לתרומה טהורה, אלא דיש לדון מדין דיחוי דהתרומה נדחית מאכילה בעודה בטומאתה, יעוי' ברמב"ם הל' תרומות פי"א הכ"ג ואכ"מ.

ובביאור הגר"א לתוספתא טהרות פ"ב ד"ה והשלג כתב וז"ל נטמא מקצתו לא נטמא כולו פי' שאינו חיבור ונפק"מ לענין טבול יום שפוסל אינו פוסל את כולו ע"כ. ולכאוו' הוה קשיא לי' להגר"א שם לענין שלג כקושייתו בניצוק, ותירץ הגר"א שם כתירוצו שם דנפק"מ לטבו"י. והנה בשלג לא שייך תרומה והיכי יטמא בטומאת טבו"י, ואולי י"ל דנעשה על טהרת הקודש ויל"ע בזה בסוגיא דחולין שנעשו על טהרת הקודש ובגדר טומאת טבו"י בהם.

אמנם לדברי הגר"א דשלג שנטמא בשאר טומאות נטמא כולו, יל"ע דאכתי תיקשי בההיא דנדה דף יז. בתירוצא דאביי שם דאוקים הא דתניא דשלג שנטמא מקצתו לא נטהר כולו דלא מהני השקה לטהרו אלמא דטמא כולו, דאיירי בהעבירו על פי תנור, ואמאי לא אוקמא

ידוע קושיית הגר"א בא"ר ספ"ח דטהרות היכי אמרינן דניצוק וקטפרס אינם חיבור לטומאה נימא דטיפה שנטמאה טמאה טיפה אחרת וכן כל טיפה טמאה חברתה עד שכל הניצוק והקטפרס יטמאו דהא קיי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחילה, ותירץ הגר"א דנפק"מ אם נגע בהם טבול יום דלית גביה האי דינא דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה. וכבר הביאו שבחידושי הראב"ד בעבודה זרה דף ע"ב ובמאירי שם בשם הראב"ד איתא את הקושיא והתירוץ כדברי הגר"א. ובחזו"א מכשירין סי' ה' סק"ט הקשה מהא דתנן מכשירין פ"ה מ"ט כל הניצוק טהור חוץ מדבש הזיפים, והנה דבש דאיירי מתני' הוא דבש דבורים שהוא אחד מז' משקין ולא שייך בי' תרומה וליכא גביה טומאת טבו"י, וא"כ ע"כ איירי בנגע בו טמא הפוסל חולין ותיהדר קושיא לדוכתא דכל טיפה טמאה חברתה. אמנם עדיין משכחת לה באופן שהדבש בלע טעם תרומה ולהצד בראשונים [יעוי' ר"ש בטבו"י פ"ב מ"ג] דדבר שיש בו טעם כעיקר של תרומה מקבל טומאה כדין תרומה וא"כ נטמא ע"י טבו"י אך לא משמע דמיירי בזה.

ועוד י"ל דמשכחת לה עפי"ד הגר"א בא"ר שילהי נדה שכתב לענין משקה שסופו לינתן בקדשים די"ל דמקבל טומאה כקדשים וא"כ משכחת לה בדבש שסופו לינתן בשיירי מנחות דמקבל טומאה מטבו"י. אך יש לדון דזהו דווקא באופן שכשיהא ניתן בשיירי מנחות ישאר להיות משקה אבל באופן שכשיתן בהאוכל יהא נעשה לאוכל לא יקבל עתה טומאה ע"י הטבו"י מחמת שסופו

בענין שיעור הזאה לדעת רבי יהודה הרב דוד חיים מושקוביץ

משנה זבים ריש פ"ה: "הנוגע בזב או שהזב נוגע בו המסיט את הזב או שהזב מסיט מטמא אוכלין ומשקין וכלי שטף במגע אבל לא במשא. כלל אמר רבי יהושע כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא אוכלין ומשקין להיות תחלה והידיים להיות שניות ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס. לאחר פרישתו ממטמאיו מטמא משקין להיות תחלה והאוכלין והידיים להיות שניות ואינו מטמא בגדים." מבואר במשנה שאי היה הוא מסיט את הזב [ככל המסיט את הטומאה שהוא נושא] או שהזב הסיט אותו [והיא הטומאה המיוחדת לזב שהטומאה מסיטה את הטהרה ונטמאת] הרי הוא נחשב כאב הטומאה בשעה זו לטמא אוכלין ומשקין ובגדים אבל לא אדם וכלי חרס.

ונחלקו הראשונים לגבי טומאת כלים שהם אינם בגדיו אי ג"כ מטמא בטומאת חיבורין זו, דכתב רש"י בב"ב ט: "טומאה בחבורין. כגון בגדי לבושו הרי הן כמוהו אבל שאר בגדים הנוגע בהן וכן אם יגע באדם לא מטמא תדע שהרי המסיט נבילה כתיב ביה והנושא את נבלתה יכבס בגדיו ולא אשכחן דלהוי אב הטומאה לטמא אדם ושאר בגדים", והיינו שהוא מטמא רק בגדים שעליו ולא שאר בגדים וכמו כן לא מטמא שאר כלים דאי היה מטמא שאר כלים אמאי היה צריך ללבוש את הבגדים אשר אותם הוא מטמא היה די במה שהוא נוגע בהם [ואמנם מבואר ברש"י שמקור שיטתו הוא מלשון הכתוב יכבס בגדיו, וגם שהוא מטעם שנטפלין אלו שכתב שהרי הם כמוהו, ובסוף דבריו נראה שאי היה מטמא שאר כלים היה נחשב לאב הטומאה ממש וזה לא מציינו ולכן מסתבר לומר חילוק בין מה שעליו למה שלא עליו]. ובתוס' שם הקשו עליו מדברי הת"כ פרשת שמייני ד' ט': "כבס יכול אף הציפה ת"ל בגד. או בגד וכו' מניין לעשות שאר הכלים כבגדים ת"ל טמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד", [וכן הוא גם בת"כ בפרשת זבים ממש כלשון הזה] ומבואר מזה שעשה הכתוב בגדים כשאר הכלים, ולכן מטמא כל כלי שהוא נוגע בו שחשיב טומאה זו כטומאת חיבורין. וכמו כן יש להקשות עליו ממשנתנו שמבואר שהוא מטמא אוכלין ומשקין וכלי שטף, ומבואר שהוא מטמא כל כלי שהוא כלי שטף ולא רק בגדים.

אמנם ליישב שיטת רש"י יש לומר, בהקדם מה שנתבאר בדבריו לעיל שהכלים הללו הם טפלים אליו ולכן הם מקבלים טומאה כמוהו, ואפשר ששיך גם כלי אחר שהוא אינו בגד ובכל זאת היא בו הדין הזה והוא תכשיט, שמחד הוא כלי שטף שיש לו טהרה במקווה אך גם שייך לובשו, וכיון שכן יש לומר שמה שאמרו בת"כ לגבי שאר כלים הוא לגבי תכשיט שהוא לבוש בו והוא נטמא ג"כ כמו בגד, ולפי זה היא מיושב גם לשון המשנה שמטמא כלי שטף והיינו שכלים שהם תכשיטים ובגדים שאלו יכולים להיות טפלים אליו. אך יש לעיין לפי זה מה היה הצד לטמא כלי חרס שעל זה יש מיעוט שלא יטמאו כלי חרס, דבשלמא אי היה הדין שכל שאר הכלים מטמאים היה מובן אמאי יש למעט מיניה כלי חרס אמנם אי כל הכלים ממועטים מה יש בכלי חרס שהוא אינו בשאר הכלים, והרי אין תכשיט העשוי מחרס שמקבל טומאה.

והנה בדברי הרא"ש כאן מציינו חידוש נפלא שמה שזב מטמא בגדים הוא לא רק בגדים שהוא נוגע בהם אלא מה שהוא לבוש בו אפ' שהוא אינו נוגע בו וכגון שהיו עליו בגדים הרבה כולם טמאים למרות שהוא אינו נוגע בכלם, וכתב הרא"ש שהוא מחמת מה שריבו בת"כ יכול אפ' שאר הכלים והיינו שאר הכלים שהוא לבוש בהם ולא שאר הכלים שהוא נוגע בהם ואינו לובשם, ויכול להיות שזה כמו שכתב רש"י שהוא מטמא רק בגדים ולא שאר כלים דהרי לשאר הראשונים מה שהוא מטמא שאר הכלים שהוא נוגע ואינו לובש הוא מחמת הת"כ הזה ואילו לפי הרא"ש שהוא בא לומר שמייירי לגבי מה שהוא לובש אבל אינו נוגע לית ליה יתור לומר שהוא מטמא כלים אחרים שהוא נוגע בהם ואינו לובשם, ואם כדברי הרא"ש א"כ נמצא ישוב אחר לדעת רש"י בכוננת הת"כ יכול אפ' כלים אחרים, אמנם יש לעיין בדברי רא"ש אי הוא רק בזב או גם בכל השאר שמטמאים בגדים ואולי יש לחלק ביניהם אמנם כיון

בדין תכשיט שאינו ממתכת הרב מאיר גבאי

במשנה כלים בפרקים העוסקים בדיני טומאת כלי מתכת מוזכרים דיני התכשיטים לטומאה, והוא התרבה מקרא בגמ' שבת סג, יעו"ש, והנה כל התכשיטים המוזכרים שם במשנה הם כולם ממתכת דוקא, וכן הריבוי של תכשיט הוא בפרשת טומאת כלי מתכות, ומסתימת המשניות שלא מצאנו תכשיט שאינו ממתכת נראה דכל תכשיט שהוא אינו ממתכת טהור, כל שאין לו בית קיבול, והטעם הוא דפשוטי כ"מ הם טמאים אלא שחשיב מה שהוא תכשיט ג"כ למהוי שם בפנ"ע ועושה מלאכה כדי לאחותי ליה טומאה אפ' שהוא פשוט, אבל בשאר הכלים שבעינין בית קיבול דוקא משום דהוקש לשק א"כ מה שהוא תכשיט לא יהיני לא יהני למחשב כאילו הוא ב"ק.

ובגמ' [שבת סג]: "ת"ר אריג כ"ש טמא ותכשיט כ"ש טמא אריג ותכשיט כ"ש טמא. מוסף שק על הבגד שטמא משום אריג". וכתבו התוס': "אריג ותכשיט פ' חציו אריג וחציו תכשיט מכאן משמע שמ"מ בעינין שיעור קצת דאם לא כן חציו דכ"ש מאי הוי". וכן נראה בפרש"י. ועוד שם בגמ': "מוסף שק על הבגד שטמא משום אריג אטו בגד לאו אריג הוא הכי קאמר מוסף שק על הבגד אע"פ שאינו אריג טמא למאי חזי אמר ר"י שכן עני קולע ותולה בצואר בתו". ופרש"י שם: "שק שהוא קלע קטן עשה מנוצה של עיזים לתלות בו בתי נפש לצואר בתו טמא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק הוא טמא משום אריג ואע"פ שאינו אריג... וקליעתו זוהי אריגתו וכו'... ע"כ.

ובתוס' רא"ש שם: "אריג ותכשיט כ"ש טמא פ' אריג שהוא תכשיט דמאו בגד לא נפיק אלא דבר שהוא תשמיש לשום דבר או מלבוש אבל לא תכשיט ומציץ נמי לא נפיק אלא תכשיט של מתכת דומיא דציץ אבל שאר תכשיט לא וכן משמע לקמן מדמטמינן קליעה של ג' נימין משום אריג אבל משום תכשיט לא אע"פ שהוא תכשיט ורש"י פרש אריג תכשיט כ"ש חציו אריג וחציו תכשיט ממתכת וכולו כל שהוא השתא אין אריגה שלו חשיבה כ"כ שנטמאנה משום אריג הלכך לא נפיק מאו בגד ואין תכשיטות שלו חשיבה דנטמאנו משום תכשיט הלכך לא נפיק ליה מציץ ודריש ליה מכל כלי מעשה". ע"כ.

וחזינו דפליגי רש"י ותוס' עם תוס' הרא"ש אי שייך חציו אריג וחציו תכשיט ממש, דהתוס' ס"ל ששייך כזה דבר וטמא, [ונראה שטמא מדין כלי מתכות שהאריג הוא סיבה למיחשב ליה כתכשיט ועוד מה שהתורה הוא מדין כל כלי מעשה וזה נאמר בכ"מ], והרא"ש ס"ל שאי היה חציו אריג וחציו תכשיט טהור דאריג אינו וגם תכשיט אינו, אלא שהתורה מענין פרשת בגדים שגם כה"ג חשיב בגד אפ' שתשמישו אינו כ"כ דומה ללבוש [ובמקד"ד חקר בדין חציו אריג וחציו תכשיט אי הוי תכשיט או בגד ונפ"מ לענין חרב כחלל וכן לענין לטמא בנגעים, ונראה שהוא מח' התוס' והרא"ש כאן, שלתוס' הוא תכשיט ולרא"ש כיון שאין חציו ממש א"כ הו"ל בגד].

אבל הא מיהת שמענו מדברי הרא"ש שאין תכשיט שאינו ממתכת טמא, ומה שטמא הוא מחמת דהוי כבגד או שסוף סוף בחציו תכשיט דנים אנו את כל בכלי כאילו היה ממתכת [לשיטת התוס'], וא"כ גם לשיטת רש"י מה שמטמאים אריגה בצואר ביתו הוא מחמת דהוי בגד ולא הוי תכשיט.

ובר"מ בספר הל' כלים פ"ז הי"א: "עור שכרך בו הקמיע מק"ט, פשוט טהור. חזר וכרך בו מק"ט מטמא ומטהר אפ' עשרה פעמים ביום ועור שכתב עליו הקמיע טהור ואם כרת ועשה חוליה לתכשיט מק"ט". ולכא' מבואר שאף שקמיע עצמו מעור שהוא טהור מדין פשוטי כלי עור שאינם מקבלים טומאה, אם חתכו ועשהו חוליה לתכשיט טמא, ואפ' שהוא עור וא"כ לכא' עולה מכאן שתכשיט שאינו ממתכת טמא. וכן נקט החזו"א בבאור דברי הר"מ שבאמת כל תכשיט מק"ט אפ' אי אינו ממתכת. אמנם נראה הבאור בר"מ, לפי מה שיסדו האחרונים [משנ"א פכ"ז מ"ג הזון והבורכין] שכל דבר שהוא דרך מלבוש ל"צ בו שיעור של עור וטמא מחמת הקיצוע שנתקצע ונעשה לדבר זה, והיינו שאפ' שאין תכשיט מעור אבל עור כזה שלובשים אותו בשביל להתקשט חשיב מלבוש. [וכמו שנתבאר בדברי רש"י שפרש שמה שעני קולע ג' נימין הוא תכשיט ודרכו בכך והיינו שגם צורה זו חשיבה מלבוש ולכן טמא, ולא מדין תכשיט של כלי מדיין].

ג' הערות הרב ד. מונק

בדין אריג

בתורה כ' מכל כלי עץ או בגד או עור או שק, ולמדו חז"ל [שבת פג: ועוד] דכלי עץ ועור בעינן דומיא דשק שהוא מיטלטל מלא וריקן. ולפ"ז היה בדין שגם בגד טמא דווקא כשהוא מיטלטל מו"ר, וזהו ד' התוס' בשבת [סג ב, ד"ה מנין לאריג], אך הריטב"א הביא עוד פי' בשם רבו ולפיו בגד כיון שדרכו להיות פשוט איתרבי לטומאה בכל עניין ע"ש:

והנה הר"ש רפכ"ז דכלים כ' שאם חתך רצועות של עור וארגן טהור, והטעם פי' באג"מ א"ח ח"ב סי' א' לפי שאין העור נצרך לאריגה, [וע"ע חזו"א כח, ז]. ומ"מ יש להקשות ממש"כ הר"ש גופיה פכ"ד מי"ב דרצועות וסנדלים של עור טמאות, וכ"כ בנגעים פי"א מ"י, וגם הלא סלין של עץ טמאים כדתנן פט"ז מ"ב, וקניקלין שיש לו ב"ק טמא [ספכ"ב], ופי' הרמב"ם שהוא ארוג מנסרים או משעם.

ויש לפרש כוונת הר"ש בפשוטי כלי עור וה"ק דבגד מוסף על העור שהוא מטמא משום אריג גם כשהוא פשוט מגזיה"כ [וכד' הריטב"א הנ"ל ודלא כתוס'], משא"כ עור אפי' כשנארג אין עליו מעלת אריג ונשאר עליו דין כלי עור דדווקא מטלטל מו"ר טמא ולא פשוט. [ובזה ניחא כל הקושיות דלעיל, דבכלים המקבלים לא טיהר הר"ש מעולם].

בדין פשתן

בהא דמטמאין צמר ופשתים כדין בגד [כמבואר בפרק במה מדליקין] ילה"ק דפשתים בלא"ה יטמאו משום כלי עץ ואפי' בפחות מגע"ג, ובשלמא לתי' ב' בתוס' בשבת סו. דקש ל"ח עץ מה"ת א"כ כ"ש דפשתן אינו כעץ, אבל לשינויא קמא בתו' [ושכך כתבו בדף פד. ד"ה מפך, וכ"ה דעת הרמב"ם ספ"א מהל' כלים דכל היוצא מן העץ כליו טמאין מה"ת] קשה. וי"ל דפשתן דדייק ונפיץ נשתנה צורתו ואינו בכלל עץ כמבואר בסוכה יב, ב. אלא דלפ"ז להמכשירין לסכך בפשתן דדייק ולא נפיץ דעדיין שם עץ עליו [ע"ש בסוגיא] א"כ יהיה טמא גם בפחות מגע"ג אם יש בו ב"ק כל שהוא וצ"ע.

בעניין שמן המוזכר סתם בתורה

בגליון חנוכה תשע"ה כתבתי מקור הדבר ששמן המק"ט [וכן שמן האמור בכל התורה] הוא שמן זית בלבד ושאר שמנים אינם אלא מי פירות.

וכעת נ"ל להביא לזה מקור אחר ונפלא בס"ד. דבירושלמי כלאים ספ"ט אמר ריב"ל כתיב ומישע מלך מואב היה נוקד וגו' ומאה אלף אלים צמר, אין לך קרוי צמר אלא צמר אילים בלבד. ופי' הפ"מ דיליף מדכ' אילים צמר ולא כ' בצמר [או בצמרם], ומתפרש שהאילים הם העושים צמר ולא דבר אחר.

ולפ"ז י"ל ג"כ גבי שמן דכ' ארץ זית שמן משמע דרק זיתים הם העושים שמן, ושאר שמנים שם מי פירות עליהן.

הוא גם בת"כ בפרשת זבים ממש כלשון הזה] ומבואר מזה שעשה הכתוב בגדים כשאר הכלים, ולכן מטמא כל כלי שהוא נוגע בו שחשיב טומאה זו כטומאת חיבורין. וכמו כן יש להקשות עליו ממשנתנו שמבואר שהוא מטמא אוכלין ומשקין וכלי שטף, ומבואר שהוא מטמא כל כלי שהוא כלי שטף ולא רק בגדים.

אמנם ליישב שיטת רש"י יש לומר, בהקדם מה שנתבאר בדבריו לעיל שהכלים הללו הם טפלים אליו ולכן הם מקבלים טומאה כמוהו, ואפשר ששיך גם כלי אחר שהוא אינו בגד ובכל זאת יהא בו הדין הזה והוא תכשיט, שמחד הוא כלי שטף שיש לו טהרה במקווה אך גם שייך לובשו, וכיון שכן יש לומר שמה שאמרו בת"כ לגבי שאר כלים הוא לגבי תכשיט שהוא לבוש בו והוא נטמא ג"כ כמו בגד, ולפי זה יהא מיושב גם לשון המשנה שמתמא כלי שטף והיינו שכלים שהם תכשיטים ובגדים שאלו יכולים להיות טפלים אליו. אך יש לעיין לפי זה מה היה הצד לטמא כלי חרס שעל זה יש מיעוט שלא יטמאו כלי חרס, דבשלמא אי היה הדין שכל שאר הכלים מטמאים היה מובן אמאי יש למעט מיניה כלי חרס אמנם אי כל הכלים ממועטים מה יש בכלי חרס שהוא אינו בשאר הכלים, והרי אין תכשיט העשוי מחרס שמקבל טומאה.

והנה בדברי הרא"ש כאן מצינו חידוש נפלא שמה שזב מטמא בגדים הוא לא רק בגדים שהוא נוגע בהם אלא מה שהוא לבוש בו אפ' שהוא אינו נוגע בו וכגון שהיו עליו בגדים הרבה כולם טמאים למרות שהוא אינו נוגע בכלם, וכתב הרא"ש שהוא מחמת מה שריבו בת"כ יכול אפ' שאר הכלים והיינו שאר הכלים שהוא לבוש בהם ולא שאר הכלים שהוא נוגע בהם ואינו לובשם, ויכול להיות שזה כמו שכתב רש"י שהוא מטמא רק בגדים ולא שאר כלים דהרי לשאר הראשונים מה שהוא מטמא שאר הכלים שהוא נוגע ואינו לובש הוא מחמת הת"כ הזה ואילו לפי הרא"ש שהוא בא לומר שמירי לגבי מה שהוא לובש אבל אינו נוגע לית ליה יתור לומר שהוא מטמא כלים אחרים שהוא נוגע בהם ואינו לובשם, ואם כדברי הרא"ש א"כ נמצא ישוב אחר לדעת רש"י בכוונת הת"כ יכול אפ' כלים אחרים, אמנם יש לעיין בדברי רא"ש אי הוא רק בזב או גם בכל השאר שמתמאים בגדים ואולי יש לחלק ביניהם אמנם כיון שהת"כ הזה מופיע ג"כ בנבלה שהנושא צריך לכבס בגדיו אי אפשר לחלק ביניהם אלא כל שהוא מטמא בגדים הוא מחמת הריבוי ולכן הבגדים שעליו נטמאו אפ' אי לא נוגע

אמנם יש לעיין ממשנת הרא"ש במקום אחר שבגמ' ב"מ קה: לגבי אי היה הולך בבית הפרס ונגע בעצם כשעורה והרכיב אדם אחר על כתפו שאלו שם בתוס' הרי בגדיו טמאים מחמת חיבורין וכתבו שהוא נושא ג' בגדים ולא רק אחד, וכן הביא שם בתוס' הרא"ש כדברי תוס' ואי היה הדין של כל מה שהוא לבוש הרי הוא טמא גם אי לא נגע לא הרוויחו בזה תוס' כלום, וצ"ע, אמנם אפשר לומר שמה שאיתא שם הוא בבגדיו או כלים שעליו ואינו לבוש בהם ואז יתקיים הדין שם אמנם הוא דחוק לומר כן. ויש לעיין בסדר הפסוקים שכתוב בכל מה שהזהר נוגע או נושא יכבס בגדיו ומאידך גם בסדר הטהרה שלו כתוב וכבס בגדיו, ויש לעיין שודאי שבגדיו טמאים מחמת עצמו ומה ענין לומר בזה וכבס בגדיו יותר ממה שהוא נוגע בו, והיה מקום לומר שזה יהא המקור לדברי הרא"ש שבזה הוא מה שהוא לובש אע"פ שהוא אינו נוגע, אבל הרא"ש עצמו כתב שהוא מחמת ריבוי דקרא של שאר הכלים.

להצלחה ברוחניות ובגשמיות

עוזיאל בן ציפורה, מירב בת אילנה, מלאכי בן מירב, חגי יהודה בן מירב, אריאל בן מירב

לעילוי נשמת הרב שמעון בן יעקב והצדקנית פעשע מרים בת מרדכי

בדין רצועות מנעל וסנדל

במשנה כלים פכ"ד מ"ה: "שלשה עורות הן. העשוי לשטיח, טמא מדרס. לתכריך הכלים, טמא טמא מת. ושל רצועות ושל סנדלים, טהורה מכלום". מבואר דעור של רצועות הסנדל טהורות מכלום. ויש לעיין שבכמה מקומות מצאנו שרצועות מנעל וסנדל טמאות, דבמשנה נגעים פי"א מי"א: "כל הראוי להיטמא טמא מת אע"פ שאינו ראוי להיטמא במדרס מדרס מטמא בנגעים כגון קלע של ספינה וילון ושביס של סבכה ומטפחות של ספרים וגלגלון ורצועות מנעל וסנדל שיש בהם רוחב כגריס הרי האלו מטמאים בנגעים". ובר"ש כאן כתב שמה שמדובר במשנה כאן הוא בגולם, וכן הוא בר"ש שם: "והא דתנן במסכת כלים פכ"ד (מי"ב) גבי שלש עורות הן דעור העשוי לרצועות טהור מכלום ותניא נמי בת"כ כלי עור יצאו עורות רצועות וסנדלים שאינם כלים התם בעור העומד לכך דלא מיטמא משום דלאו כלי הוא אבל רצועות שנעשו ממנו טמאות", ומבואר דנקט דמה דתנן במשנה כאן בכלים שהוא אינו טמא הוא מחמת דהוי גולם דעדיין לא נגמרה מלאכתו לכך דעדיין לא עצבהו, אבל לאחר שהוא כבר רצועת מנעל או סנדל הרי הוא מקבל טומאה. ויש לעיין אמאי הוא מקבל טומאת מת ולא טומאת מדרס, הרי אי הטעם שהוא טמא הוא מחמת מה שהוא סנדל היה לו להיות טמא גם בטומאת מדרס. ועוד, דבגמ' חגיגה כג. "דאמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין קודש ממקום למקום, ונפסקה רצועה של סנדלו, ונטלה והניחה על פי חבית, ונפלה לאויר החבית, ונטמאת. באותה שעה אמרו: הנושא את המדרס נושא את התרומה, אבל לא את הקדש". ומוכרח שם בסוגיא שרצועות של סנדל טמאות במדרס דווקא דהם טמאו את הכלי ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, אמנם בתוס' שם כתבו: "אף על גב דגבי טומאה כתיב כלי והאי רצועה לאו כלי הוא מדלא שרינן ליה לטלטל בפרק אלו קשרים (שבת דף קיב). אביי קא אזיל בתה רב יוסף איפסיק ליה רצועה דסנדלא ומוכחא דאסור לטלטלה אלמא לאו מנא הוא צריך למימר כגון דנשתייר בהך רצועה דאיכא מנא דהדיוט יכול להחזירו ומיהו בירושלמי מצינו ונפסקה סנדלו". וכוונת תוס' לומר שבאמת הרצועה היתה טמאה במדרס כיון שהדיוט יכול להחזירו ולא מחמת עצמה.

ובחזו"א נגעים א כז': "והנה מבואר בסוגיא דרצועה הפסוקה טמאה מדרס, וצ"ל דמשנתנו איירי כשהיא בפ"ע ואז אינה טמאה מדרס, א"נ הא דתני רצועות מנעל לאו באינם טמאים מדרס איירי אלא לאשמועינן שהן מטמאין בנגעים ברחב כגריס דחשיבי כלים וא"צ שיעור", וא"כ לפי התרוץ השני באמת לא מבואר שרצועות מנעל וסנדל הם טמאות טמא מת ולא מדרס אלא תמיד הם טמאות מדרס ומה שמבואר שם הוא אינו על רצועות מנעל וסנדל. אך יש לעיין לתרוץ הראשון בחזון איש אמאי באמת שהוא בפני עצמו הרי הוא טמא טמא מת וכן יקשה מהמשנה בכלים וצ"ע.

במשנה כלים פכ"ו: "סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון, טהור מן המדרס, אבל טמא טמא מת. מאימתי היא טהרתו, בית שמאי אומרים, משיתבר. בית הלל אומרים, משיקשר. רבי עקיבא אומר, משיקבע". מבואר במשנה דסדין טמא טומאת מת. ובגמ' ביצה יד מפני אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו, והכוונה היא שכיון שיש בו שימוש כלשהוא של בגד שהשמש מתחמם כנגדו הרי הוא טמא.

ובתוס' שם הקשו מפרוכת שהיא טמאה אפ' שלא שייך בזה הטעם הזה, וכתבו שהיא טמאה בטומאת אהלים כיון שהיא היתה קצת חופפת במאוזן על אחד הכתלים, ומחמת כן הוי ככלי גמור גם לשאר הטומאות, וכמו כן כתבו שכיון שבשעת המסעות היו מניחים בהם את הכלים של המקדש א"כ הוי כשק ממש מחמת כן ולכן הוי כלי שהוא טמא טמא מת, ואמנם מתבאר מדברי תוס' שאם יהא וילון שאין השמש מתחמם כנגדו יהא טהור, וזה יתכן בילון גבוה, שיהא טהור, וראיתי שהביאו לראב"ד בפרושו במסכת תמיד שפרוכת באמת טמאה שאי היה יכול להתחמם היה מהני ורק איסורא הוא דרביע עליה, וא"כ גם וילון גבוה יהני ביה הטעם הזה ויהא טמא.

אמנם הביאו שם לגרסת הבה"ג שכתב מפני מה וילון אסור והכוונה היא מפני מה אסור לעשות וילון של כלאיים, והוא מחמת שהשמש מתחמם כנגדו ועובר בכך על איסור כלאיים, ואמנם ודאי שהוא מודה שוילון טמא דהוא משניות כאן, וכנראה הטעם בזה הוא שהוא ממש כבגד, וככל שאר הבגדים, שהוא מהוקצע ועשוי לשימוש, וכן נראה מדברי הר"מ כאן בפה"מ שכתב הרי הוא מכלל הבגדים. וברש"י שם בביצה כתב שמפני מה וילון טמא ואינו כמחיצת הבית, ונראה מזה שבאמת אין סיבה אמיתית לוילון להיות טמא כיון שהוא עשוי לשימוש עם הקרקע ולא לבד והרי הוא נעשה מתחילתו לכך, אמנם יתכן שכיון שהשמש מתחמם כנגדו הו"ל ממש כבגד המשמש ממש שימוש בגד ולכן הוא טמא מהתורה מחמת כן ולא שהוא באמת טהור מהתורה מדין מחובר וחכמים החיתו עליו טומאה, דהרי לשימוש בגד שלו לא צריך שהוא יהא מחובר.

ובכלים פכ"ט מ"א: "נומי הסדין והסודרין והטרטין והפליון של ראש, וכו' והפרגוד, נימיהן כל שהן", ומבואר שיש טומאה לפרגוד, ופרש הר"מ שפרגוד הוא מסך הפתח, ויש בו לולאות ומינין שאיתן קושרים את הוילון הזה, וא"כ כל טומאת הפרגוד היא מחמת מה שהוא וילון, ולא מחמת שהוא בגד, והוא מחמת שהשמש מתחמם כנגדו. אמנם בר"ש מבואר שפרגוד הינו בגד העשוי כפסים, והוא בגד ממש, ולעיל נתבאר שיש הגורסים בגמ' בביצה מפני מה וילון אסור והיינו שמפני מה אסור לעשותו מכלאיים, והוא מחמת שהשמש מתחמם כנגדו, וא"כ לגרסא הזו אין מקור להא דוילון טמא, והדברים האלו עולים בקנה אחד עם פרוש הר"ש כאן, דאין הוא אותו וילון, וא"כ יתכן שאף לדעת הבה"ג שהובא שם בתוס' בביצה אין טומאה בוילון הבית כלל.